

Erkendelse sker i brud

AF REKTOR LARS-HENRIK SCHMIDT

Du kan være trygt forvisset om, at tryghed betyder meget i de danske skoler. Se blot skolers virksomhedsplaner. De handler om trygge rammer for læring. Elever skal naturligvis ikke være utrygge. Men problemet er, at der er sket en idealisering af den trygge helhed, der ikke rummer forståelse for, at erkendelse har brug for brud, realitetschok, fiaskoer og skuffelser. Det er skolen og ikke mindst klasselæreren som tryghedsperson, der i dag er udnævnt til at sørge for den trygge helhed.

Pædagoger og lærere skal tage ansvar for at give barnet og eleven mulighed for at realisere sig som en ikke utryg helhed. Og så skal barnet selv udfylde eller realisere muligheden. Det sker ved at give et barn udfordringer. Problemet er blot, at de udfordringer, der gives den enkelte elev, er blevet for stærkt præget af udviklingspsykologiske idéer om den nærmeste udviklingszone, det næste nærtliggende stadium – ja af idéen om den for overkommelige udvikling og opgave. Vi er ganske enkelt for optaget af glidende overgange og ikke nok optaget af brud på den sociale og personlige tryghed.

Skolens fremmeste formål er ikke at manifestere en nærheds-pædagogik, hvor elever lunt kan læne sig op ad, at det mest af alt handler om at være tryk. For stor vægt på tryghed er en erkendelsesmæssig blindgyde. Det er en sag for forsikringselskaber, ikke for folkeskolen. Erkendelse hænger sammen med brud. Derfor må vi bryde med forestillingen om, at børn, som har lært tryghed, overlever alt. Det gør de ikke. Mindre kan da også gøre det, nemlig at ruste børn til at overvinde eller bøj sig for forhindringer. I første omgang ved i højere grad at møde dem. For hvis ikke det sker i skolelivet, sker det i livets skole. Børn har brug for brud, som de i tryghedens navn ikke altid bryder sig om – men som de kan komme videre med.

Det første brud, et barn bør erfare, er overgangen fra daginstitution til skole. Ikke fra hjem til daginstitution. Hjemmets forlængelse er daginstitutionen, hvor nærheds-pædagoger optræder som stedfortrædere for forældrene. Bruddet med hjemmet er skolen. Her møder børn som elever læreren som repræsentant for en faglighed. Barnet forvandler sig til elevperson, når porten til skolen passerer. Det er en brudfyldt og mærkbar overgang, der opstår ved dette skif-

“Erkendelse har brug for brud, realitetschok, fiaskoer og skuffelser.”

te fra en nærheds- til en fjernhedspædagogik. Pædagogen drager omsorg for den personlige modning og udvikling. Læreren for den enkeltes læring. Det sidste sker ved at tvinge eleven til at forholde sig mere abstrakt såvel socialt som fagligt. Der er selvfølgelig ikke tale om et enten-eller mellem en nærheds- og en fjernhedspædagogik, men vægtforskydningen fra daginstitutionen til skolen skal være tydeligt markeret. Kort sagt et brud.

Også undervejs i skolen bør eleverne erfare større brud, end tilfældet er. Det skal ske ved at møde flere forskellige og fagligt stærke lærere. En ny læreruddannelses vigtigste formål er, at barnet får mulighed for at slippe af med flere af sine lærere undervejs i sin skolegang. Senere i skolelivet – i gymnasieskolen og ikke mindst i de videregående uddannelser – bør det første brud brydes af et andet brud. Da er det ikke nok at kunne aflæse verden. Gymnasieskolen må kræve, at eleverne mestrer at afprøve ‘indlæsninger’ af verden(er). Det vil sige at teste modeller af verden af på virkeligheden. Hvad taler jeg her om? Om at opøve en evne til faglig fantasi, som den kan komme til udtryk i modeller, der lader sig teste. Det er dette krav om konfrontation mellem faglig fantasi og den uafviselige omverdens saglige kriterier, der kan ryste os – men også verden – i sine trygge forvisninger om egen duelighed.

Tryghedschauvinisme fordummer og udskyder som regel blot elevens realitetschok. Brud fører ofte nederlag med sig, men den største trøst og tryghed er samtidig, at du kan komme igen. I dag fortæller vi hinanden, at vi til stadighed skal komme igen ved livslang læring. Men udgangspunktet for at komme igen er erfaringen af afmægtighed, det vil sige brud på tryghed og selvtilid til egne muligheder. Bruddet er vægtigere end begyndelsen, døden vægtigere end fødslen, men bruddet åbner for en kvalificeret ny begyndelse. *